

ВОКАЛЬНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ

Однією з важливих дисциплін у системі підготовки студентів-заочників спеціальності «Музичне мистецтво» є предмет «Основи методики постановки голосу», який вивчається на III - IV курсах навчання.

Мета курсу:

- засобами вокального мистецтва здійснювати естетичне виховання майбутніх учителів музичного мистецтва;
- формувати відчуття прекрасного, вміння розуміти і цінувати красу;
- розвивати художньо-творчі та виконавські здібності;
- озброювати майбутніх учителів знаннями з основ методики постановки голосу, зокрема формування, розвитку та охорони дитячого співацького голосу в обсязі, необхідному для керівництва вокальною роботою з учнями загальноосвітньої школи;
- готувати майбутніх учителів для самостійного підвищення співацької майстерності в умовах практичної діяльності.

Під час вивчення курсу студент повинен опанувати зміст основних методичних питань:

- голос та його якості;
- співацька постава, співацька установка;
- співацьке дихання та опора;
- атака звуку;
- будова голосового апарату;
- класифікація й коротка характеристика жіночих голосів;
- класифікація й коротка характеристика чоловічих голосів;
- дитячий голос: особливості розвитку та його характеристика;
- робота гортані при співі;
- артикуляція та дикція при співі.

Також студент повинен оволодіти такими **вміннями та навичками:**

- співацького дихання та відчуття опори звуку;
- різних типів атаки звуку;
- розширення співацького діапазону;
- кантиленного співу;
- співацької дикції та артикуляції;
- аналізу співацького процесу;
- вирівнювання регістрів співацького голосу;

- виразного виконання класичних вокальних творів, пісень шкільного репертуару та українських народних пісень без супроводу.

Реалізація завдань курсу з формування і розвитку вокального слуху, вокальних уявлень та навичок здійснюється на основі науково-педагогічних принципів систематичності, доступності та наочності навчання, а також специфічних вокально-педагогічних принципів: послідовності оволодіння співацькими навичками, єдності художнього й технічного розвитку, індивідуального підходу до студентів.

Основною формою навчання є самостійна робота студентів. Практичні заняття – індивідуальні. Вони включають:

- перевірку виконання самостійного завдання;
- коротку бесіду з питань теорії і методики вокального навчання;
- виконання комплексу вокально-технічних вправ для розвитку співацьких умінь та навичок, розвитку співацького дихання, добору оптимального для кожного студента імперансу, вироблення і удосконалення певної співацької форманти;
- засвоєння спеціальних вокально-технічних прийомів співацької атаки звуку, кантиленного звуковедення, рухливості голосу, формування артикуляції та дикції.

На початку навчання викладач повинен визначити вокальні, музичні, фізіологічні та психологічні особливості кожного студента, стан його голосового апарату. На цій основі він складає прогностичну характеристику розвитку вокальних даних студента і підбирає оптимальний вокально-технічний репертуар. Враховуючи індивідуальні вокальні можливості студентів та специфіку їх майбутньої роботи в школі (зокрема, величезне навантаження на голосовий апарат), навчальний процес слід орієнтувати на формування в майбутніх учителів вокальної і розмовної техніки, що забезпечує оптимальне використання і довговічність роботи голосового апарату.

Постійну увагу необхідно приділяти розвитку вокального слуху. Розвинений активний вокальний слух - здатність оцінювати, свідомо контролювати і керувати якістю звучання голосу.

Проводячи теоретичну підготовку, необхідно знайомити студентів з анатомією і фізіологією голосового апарату, основними поняттями вокальної теорії та практики, правилами охорони та гігієни дитячого голосу. Крім бесід в процесі індивідуальних занять, на початку кожного семестру можливо проводити групові теоретичні заняття для всіх студентів групи, що створює сприятливі передумови для усвідомлення ними практичної роботи. Рекомендується для ознайомлення студентів з особливостями використання і роботи голосового апарату в шкільних умовах відвідувати уроки музики.

Для майбутнього вчителя музичного мистецтва дуже важливим є набуття навичок співу без супроводу, які студент може здобути головним чином на матеріалі народних пісень, творів для дітей та програмного репертуару для загальноосвітньої школи. Цю роботу слід координувати з викладачами методики музичного виховання, сольфеджіо, диригування, гри на музичному інструменті, хорового класу.

Протягом III курсу на основі всебічного вивчення індивідуальних вокальних та загальномузичних даних, стану голосового апарату й психологічних особливостей студента здійснюється вокально-технічна робота, яка спрямована на розвиток співацьких уявлень, вокального слуху й вокальних здібностей майбутнього вчителя.

На III курсі студент повинен:

- одержати теоретичні знання про будову голосового апарату та спів як біофізичний процес;
- сформувати фонетичний слух та вокальні уявлення про акустичне повноцінне звучання співацького голосу;
- засвоювати співацьку поставу (положення корпусу, голови, природність і невимушеність м'язів обличчя, шиї, артикуляційного апарату), а також творчу готовність до процесу співу (співацька установка);
- оволодіти навичками співацького дихання, м'якою атакою звуку;
- набувати основних навичок формування голосних та артикуляції приголосних під час співу на доступній ділянці діапазону;
- вчитися контролювати чистоту інтонування під час співу;
- формувати навички виконання вокальних творів та шкільних пісень.

Протягом IV курсу продовжується робота щодо подальшого розвитку свідомих вокальних уявлень, формування вокального слуху і співацьких здібностей, а також удосконалення вокально-технічних умінь і навичок, що сприяє досягненню природного звучання голосу.

На IV курсі студент повинен:

- засвоювати та усвідомлювати зміст основних понять теорії і практики голосоутворення;
- удосконалювати співацьке дихання та відчуття опори звуку;
- формувати навички різних типів атаки звуку;
- поступово розширювати співацький діапазон;
- засвоювати навички кантиленного співу на доступному діапазоні;
- удосконалювати фонетичний слух, дикцію та артикуляцію;
- під час занять прагнути свідомо оцінювати якість звучання, а також здійснювати аналіз співацького процесу;
- домагатися вирівнювання регістрів співацького голосу; розуміти роль і значення резонаторної системи людини (так званого головного і грудного резонування) для забезпечення єдинорегістрового звучання голосу;
- розвивати виконавські навички, у тому числі й виконання пісень шкільного репертуару та українських народних пісень без супроводу.

Протягом кожного навчального року студент вивчає: 1 – 2 вокалізи, 2 – 3 класичні твори різних авторів, 2 – 3 українські народні пісні, 3 – 4 пісні для дітей. Репертуар підбирається з урахуванням індивідуальних вокальних можливостей студентів та розвитку їх голосового апарату.

В кінці кожного семестру проводяться академконцерти, на яких студенти виконують 2 – 3 різнохарактерні вокальні твори. В VIII семестрі студенти складають залік. На залік виносяться:

- питання з основ методики постановки голосу;
- виконання 2 – 3 вокальних творів за програмою курсу (у тому числі дитячі та українські народні пісні).

Логічним продовженням вивчення курсу «Основи методики постановки голосу» є предмет «Методика постановки голосу», який вивчається на V курсі в IX семестрі.

Мета курсу:

- доповнити, систематизувати, узагальнити набуті на попередніх курсах знання з «Основи методики постановки голосу»;
- розвивати здатність студентів до глибокого розуміння музичних образів вокальних творів та втілення їх у досконалії співацько-виконавській формі.

Основною формою навчання є самостійна робота студентів з опрацювання теоретичних, методичних питань та засвоєння засобів музичної виразності вокальних творів. Практичні заняття – індивідуальні. Їх зміст, методи та прийоми підпорядковуються завданням вокально-технічного і художнього розвитку студентів.

Зміст курсу включає вивчення теоретичних питань та виконання практичних завдань.

Теоретичні питання

1. Класифікація і характеристика співочих голосів.
2. Відомості про голосовий апарат і співочий звук.
3. Розвиток голосу: співацька постава, технічний стан, співоче дихання та опора, атака звуку.
4. Вокальні вправи.
5. Дикція та артикуляція.
6. Самоконтроль. Гігієна та режим голосу.
7. Особливості розвитку та характеристика дитячого голосу.
8. Охорона дитячого голосу.
9. Принципи та методи вокального навчання.
10. Вокальні навички.
11. Спів без супроводу.
12. Робота над вокальною технікою, кантиленою, філіруванням, динамікою.

Практичні завдання

Протягом IX семестру студент повинен:

- навчитися свідомо використовувати основні поняття вокальної теорії та методики постановки голосу;
- доводити до автоматизму навички співацького дихання, співацької опори та атаки звуку, необхідні для виконання вокальних творів різного характеру;
- використовувати прийом динамічного нюансування, розвивати рухливість голосу;
- оволодівати декламаційною виразністю виконання, зберігаючи повноцінне звучання голосу;
- вчитися переходити від співу до мовлення і навпаки від мовлення до співу;

-оволодівати виконавськими прийомами, необхідними для розкриття художнього образу різнохарактерних вокальних творів.

Протягом семестру студенти вивчають вокаліз, класичний твір (романс), українську народну пісню а саррелла, шкільну пісню. Репертуар підбирається з урахуванням індивідуальних можливостей студентів та розвитку їх голосового апарату.

В кінці семестру студенти складають залік. На залік виносяться:

- питання з методики постановки голосу (захист рефератів на обрану тему);
- виконання двох музичних творів за програмою курсу.

Таким чином, вокальне навчання студентів-заочників спеціальності «Музичне мистецтво» передбачає:

- розвиток особистості майбутніх учителів в контексті освоєння загальнолюдських світоглядних цінностей і життєвого досвіду через адекватне відтворення художньо-образного змісту репертуару засобами співацького мистецтва;
- інтелектуальний ріст майбутніх учителів в процесі багатогранної співацької діяльності (розумова, розвиваюча, виховна, самоорганізуюча, творча на свідомому, інтуїтивному рівнях) з духовно-просвітницькою спрямованістю.